

Vägen till enighet

Regional integration i Afrikanska unionen

Caroline Karlsson
Susanna Wolff

Abstract

Uppsatsens analysområde är uppkomsten av regional integration och prägel på samarbetet inom den Afrikanska unionen. På en kontinent som ofta betraktas av omvärlden som ett hjälplöst problemområde har unionen uppstått som ett forum för samarbete och enighet. Kontexten ur vilken Afrikanska unionen uppkom skiljer sig från tidigare afrikanska samarbeten. Med hjälp av integrationsteorin neofunktionalism och systemteorin neorealism undersöks, utifrån sex hypoteser, faktorer som har bidragit till unionens existens och vad den präglas av idag. Fokus ligger på unionen i sig och inte på teorierna. Analysen ger vid handen att demokratiseringsprocessen och globaliseringen har bidragit till uppkomsten av Afrikanska unionen samt att den tillsammans med suveränitetstänkandet präglar unionsarbetet idag. Resultatet visar oss förklaringsfaktorer inom båda teorierna, vilket hjälper oss att förstå unionen.

Nyckelord: Afrikanska unionen, regional integration, samarbete, neofunktionalism, neorealism

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Syfte och frågeställning	1
1.3	Teori.....	1
1.4	Avgränsningar	2
1.5	Disposition.....	2
2	Metod.....	4
2.1	Forskningsdesign	4
2.2	Studiens metodologiska upplägg	4
2.3	Definitioner.....	5
2.4	Material och källkritik	5
3	AU och tidigare vägar till afrikansk enighet	7
3.1	Afrikas moderna historia och kampen för enighet	7
3.2	AU och dess föregångare.....	8
4	Neofunktionalism	11
4.1	Neofunktionalistiska utsikter för samarbete och integration	11
5	Neofunktionalismen applicerad på AU	14
5.1	Spill-overeffektens betydelse för uppkomsten av och prägel på AU	14
5.2	Det kalla krigets slut och demokratiseringsprocessens betydelse för uppkomsten av AU.....	16
5.3	Villkorat bistånd och global konkurrens betydelse för uppkomsten av och prägel på AU	18
6	Neorealism	20
6.1	Neorealistiska utsikter för samarbete och integration	20
6.2	Samarbetets baksidor	21
7	Neorealismen applicerad på AU	23

7.1	Afrikanska stormakters betydelse för uppkomsten av och prägel på AU	23
7.2	Relativa vinsters påverkan på AU	25
7.3	Suveränitetsprincipens påverkan på AU.....	26
8	Slutsats	29
8.1	Neofunktionalism	29
8.2	Neorealism.....	30
8.3	Avslutning	31
9	Referenser	32
9.1	Skriftliga källor	32
9.1.1	Litteratur	32
9.1.2	Artiklar.....	35
9.2	Muntliga källor	35
9.3	Internet.....	36

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Afrika är en kontinent som ofta hamnar i bakgrunden på den världspolitiska scenen. När kontinenten nämns handlar det många gånger om hjälpinsatser på olika områden och det tycks inte som att omvärlden ser på den som en kraft att räkna med i stora frågor. Omgivningens bild av Afrika verkar vara den av en hjälplös samling av före detta kolonier som har en permanent plats högt upp på västvärldens biståndslistor. Vi vill med vår uppsats undersöka det regionala samarbete som pågår i Afrika för att belysa den utveckling som trots allt sker på kontinenten. Därför undersöker vi uppkomsten av regional integration i Afrika genom den Afrikanska unionen, herefter AU, samt vad som präglar denna organisation idag.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med vår uppsats är att förklara uppkomsten av AU samt att förklara vad som präglar unionen idag. Vi kommer att undersöka AU genom att först beskriva den för att ge läsaren en övergripande bild av vad unionen är och sedan, med hjälp av befintlig teori hitta förklaringsfaktorer till våra frågeställningar. Dessa är:

Hur uppkom samarbete inom AU?

Vad präglas samarbetet av idag?

1.3 Teori

Inom forskningen för regionala samarbeten finns ett antal teorier som ämnar förklara fenomenet. Vi har valt att fokusera på subteorier till två av de mest vedertagna teorierna inom forskning på internationell politik. Dessa är neofunktionalism och neorealism. Den neofunktionalistiska teorin härstammar ursprungligen från funktionalismen, vilken kan sägas ha liberala mål medan neorealismen har en realistisk synvinkel.

Neofunktionalismen har vi valt då den behandlar uppkomsten och förekomsten av regionalt samarbete och integration. Den utvecklades i takt med det europeiska samarbetet, idag EU. Vi anser att teorin är relevant i sammanhanget då AU har EU som förebild. Neorealismen har vi valt då den står i kontrast till neofunktionalismen och därmed fungerar som en sorts kritik. Som en av de ledande teorierna inom internationella relationer har neorealismen med sina idéer angående stormakters roll i samarbete, relativa vinster och suveränitetsprincipen mycket att bidra med angående samarbete och integration.

1.4 Avgränsningar

Afrika är en världsdelen som har mycket att erbjuda i forskningssyfte och vi emottar framtida studier av andra, såväl som vårt eget, forskningsområde. Det finns fler organisationer i Afrika för regionalt samarbete, och även relativt självständiga organ inom AU. Vi har dock valt att avgränsa vår studie till att enbart röra regional integration inom AU då det är den mest betydelsefulla afrikanska organisationen som existerar idag. Avgränsningen bygger dels på uppsatsens storlek och dels på det faktum att vi har valt att studera regional integration som spänner över en hel kontinent. Andra afrikanska organisationer är begränsade till mindre geografiska regioner. Det finns även flera aspekter inom AU som vi har valt att inte titta på. Exempelvis har vi bortsett från miljö och hälsofrågor. Uppsatsens omfattning tillåter inte obegränsade studieområden även om det vore intressant att ta upp fler aspekter. De vi har valt är centrala för unionen och valdes utifrån de förutsättningar teorierna ger. Det bör understrykas att studiens ambition inte är att täcka hela AU: s verksamhet utan endast de områden som berörs av valda teorier samt av våra hypoteser. Avslutningsvis bör även sägas att fokus i teoridelen ligger på att beskriva de tankar som är centrala för vårt studieobjekt och inte på att ge en heltäckande beskrivning av teorierna.

1.5 Disposition

Efter en genomgång av metod och material kommer vi in på avhandlingen. Den inleds med ett kapitel tillägnat AU, för att öka läsarens förståelse och ge en bakgrundsbild till den efterföljande analysen. För att förstå samarbetet fullt ut är det även viktigt att belysa den kontext ur vilken unionen uppkom. Därför görs en kortare redogörelse för den afrikanska kontinentens moderna historia och dess nutida situation samt för samarbetet inom AU: s föregångare OAU. Tyngdpunkten ligger på att förtydliga de begrepp som behandlas senare i avhandlingen. Därefter följer en genomgång av de teorier som vi valt att använda oss av samt

appliceringen av våra hypoteser. Avslutningsvis kommer en slutsats där hypoteserna utvärderas, samt en referenslista.

2 Metod

2.1 Forskningsdesign

Vårt val av uppsatsämne kan sägas ha uppkommit inomvetenskapligt; frågan har sitt ursprung i observationer av AU och en vilja att belysa detta, inom forskningen, tämligen försummade objekt (Esaiasson et al. 2005: 29). Då studien är sprungen ur ett konkret fenomen blir den, enligt vår mening, mest relevanta metoden för att undersöka den en fallstudie. Typen av fallstudie kan jämföras med Ecksteins *disciplined - configurative* där fallet visserligen står i fokus men med en tydlig teoristyrd analys (Gustavsson 050908). Vi är medvetna om att en fallstudiedesign har tillkortakommanden. Framförallt gäller detta möjligheten att generalisera resultatet till andra forskningsområden (Esaiasson et al. 2005: 178f). Då vår ambition är att belysa det enskilda fallet regional integration inom AU har detta dock inte någon avgörande betydelse. Istället vill vi peka på det betydelsefulla i att djupare analysera ett så pass utforskat område för att senare kunna använda variablerna till exempelvis en komparativ studie.

Vi använder oss av två teorier varför läsaren kan ledas att tro att vår studie är av teoriprovande karaktär. Då en teoriprovning utgår från att teorierna står i fokus och att det är dessa som ska utvärderas är detta dock inte hela sanningen. Istället har vi valt att konsumera teorierna och att utvärdera dem var för sig. Ambitionen ligger i att förklara uppkomsten och prägel av regional integration inom AU och inte i att redogöra för teoriernas för- och nackdelar. Att vi ändå har valt att använda oss av två teorier beror på att de har ett potentiellt sett större förklaringsvärde än vad en ensam teori har (jfr Esaiasson et al. 2005: 40f). Detta var speciellt viktigt i vårt fall då integrationsteorier som kan analysera Afrikas komplicerade samarbeten är lätträknade. Användandet av hypoteser som provas på det empiriska materialet är dock hämtat från teoriprovning (ibid).

2.2 Studiens metodologiska upplägg

Uppsatsen är av kvalitativ karaktär då vi analyserar ett fåtal aspekter djupgående (Gustavsson 050907). Till skillnad från den kvantitativa studien är tillvägagångssättet här mer omständligt och inte lika enkelt att följa för en

utomstående vilket kan skapa intersubjektivitetsproblem (Lundquist 1993: 52). Lösningen på detta är att vi är transparenta och redovisar varje steg i resonemangen noggrant så att inte det vetenskapliga värdet ska kunna ifrågasättas (Bergström, Boréus 2000: 221). Vi tittar på sex mekanismer i hypotesform av regionalt samarbete och analyserar tre av dessa utifrån respektive teori. De är alla delar av det regionala samarbetet, såsom ekonomi, säkerhet och social integration samt förhållandet mellan medlemsstaterna. Inom dessa sfärer hittar vi aspekter som kan förklara samarbetet. Den övergripande ambitionen är hela tiden att knyta teorierna till de valda perspektiven av det afrikanska unionssamarbetet.

2.3 Definitioner

För att göra undersökningen möjlig att genomföra och för att se till att vi mäter vad vi utger oss för att mäta är det viktigt att vi definierar de använda begreppen. Den viktigaste definitionen är av *regional integration*. Vi har valt att utgå från Paul-Henri Bischoffs definition som menar att regional integration är en ”process där en grupp stater frivilligt och i varierande omfattning får tillgång till varandras marknader och etablerar mekanismer och tekniker som minimerar konflikter samt maximerar den interna och externa ekonomiska, politiska, sociala och kulturella vinsterna av sitt samarbete” (Bischoff 2004: 121, fritt översatt). Vi anser att AU stämmer väl in på denna definition.

Att uppnå god validitet är avgörande för ett bra forskningsresultat och då de teoretiska begreppen redogörs för under uppsatsens gång kan de också utan omdefiniering sägas ha god sådan (Esaiasson et al 2005: 59).

2.4 Material och källkritik

Vi arbetar med både primär- och sekundärmaterial där den tidigare utgörs av intervjuer, tal och bulletiner medan den senare framförallt består av böcker och artiklar. En viktig faktor att ta hänsyn till är källornas kvalitet ifråga om äkthet, oberoende, samtidighet och tendens. Den litteratur och de källor vi har funnit är skrivna av teoretiker, politiker, forskare samt experter på Afrika och de olika ämnesområden som har berört vår uppsats. Det är svårt att göra en helhetsbedömning av hur tendentiösa och pålitliga dessa sekundärkällor är. Tre av källorna (AU and the Challenges, Adjustment, AU and Peace) har skrivits på uppdrag av AU, Världsbanken respektive Nigerias president och sviktar alltså ifråga om oberoende och tendens (Esaiasson et al. 2005: 308ff). Lösningen på detta är att vi endast använder dessa källor då de beskriver en tydlig åsikt eller då fakta kan styrkas av andra källor. Vad gäller tal och bulletiner finns det, som vi ser det, ingen anledning att tvivla på deras äkthet då de kommer från författarna

själva. De intervjuade är experter på sina områden och det sammanställda materialet från intervjuerna har skickats för godkännande från dem, varför vi även kan säga att intervjuerna har hög tillförlitlighet.

Tidigare forskning som gjorts av regionalt samarbete och integration i Afrika är relativt begränsad, vilket för med sig både för- och nackdelar. Materialet har varit överskådligt vilket reducerar risken för att det finns mer material som vi borde ha gått igenom. En nackdel är naturligtvis på samma gång att vi inte har haft en uppsjö av material att välja ifrån. Det har kort sagt varit en utmaning att undersöka ett ämne där tidigare forskning inte är fullständig. Vi är tacksamma för att vi fick möjlighet att intervjua Henning Melber och Fredrik Söderbaum som varit till stor hjälp för verifieringen av våra hypoteser.

3 AU och tidigare vägar till afrikansk enighet

3.1 Afrikas moderna historia och kampen för enighet

Motståndet mot den kolonisering som inletts under slutet av 1800-talet växte sig med tiden allt starkare. *Panafrikanismen* och dess kamp för enighet uppstod bland före detta slavar i Amerika och spred sig senare till Afrika där den fortplantade sig över kontinenten. Den tidiga panafrikanismen ersattes senare av en modernare form där fokus låg på att de afrikanska folken själva skulle ta ansvar för sin situation och leda sina länder mot välstånd. I och med grundandet av Organisationen för afrikansk enhet (OAU) institutionaliserades den panafrikanska rörelsen (Martin 2002: xi, Davidson 1994: 37ff).

Freden efter det andra världskriget och en relativ försvagning av kolonialmakterna gentemot USA förde med sig nya möjligheter för en framgångsrik afrikansk självständighetskamp. I takt med att den afrikanska nationalismen växte sig starkare gav dessa före detta stormakter efter för den svarta befolkningens krav och avkolonialiseringen kunde vid 1950-talets mitt inledas (Davidson 1994: 86).

Det kalla kriget innebar en ny rad utmaningar för de nyligen självständiga afrikanska staterna. Snabbt kastades de in i de båda blockens maktkamp, där avsaknaden av ett stabilt statsskick lämnade dem utan möjlighet att själva bestämma agendan för sina handlingar. Även om det fanns möjlighet för afrikanska stater att byta lojalitet mellan blocken existerade det aldrig något totalt självstyre (Clapham 1996: 41ff, 245).

1990-talet förde med sig en ökad handlingsfrihet för de afrikanska staterna. Med detta skedde också ett uppvaknande av dess ledare då de insåg att de själva måste ta ansvar för att få Afrika ur sin underutveckling. Koloniseringens hänsynslösa landgränsdragningar och de krig som fortsatte att blossa upp på grund av detta slet sönder ländernas styren. Lösningen på dessa problem var enligt väst en demokratisering av Afrika och med hjälp från USA kunde en sådan ta sin början (Martin 2002: 187, 261, Davidson 1994: 21f). Globaliseringen som uppkom vid denna tid blev ännu ett sätt på vilket västvärlden sökte dominera Afrika. Resultatet blev att de fattiga länderna marginaliserades ytterligare och

sjönk djupare ned i fattigdomen (Martin 2002: 268f). I fråga om bistånd skärptes förhållandet till väst avsevärt. När maktkampen mellan öst och väst hade dött ut gällde kravet, istället för blocksympati, att de afrikanska länderna skulle genomgå en total demokratisering. Resultatet av detta villkorade bistånd blev på många håll skendemokratier med folkliga val som i verkligheten var uppgjorda av den centrala makten (Melin 1995: 11f, 29ff).

Idag står kontinenten inför en rad interna och externa utmaningar och regional integration tros av många vara en del av lösningen på dessa problem.

3.2 AU och dess föregångare

Organisationen för afrikansk enhet (OAU) grundades 1963 och har fram till sitt eget avskaffande 2002 varit det ledande forumet för afrikansk enighet (Söderbaum 2005: 1). Samarbetet var politiskt och uppkom framförallt för att befria Afrika från kolonialism och apartheid samt för att hålla utländska intressen borta från ländernas interna angelägenheter (Asaba 2002). OAU:s verksamhet var på många sätt betydelsefull för kontinentens utveckling. Man arbetade konkret för att motverka apartheid och stora insatser gjordes för att komma tillrätta med flyktingproblemen (Söderbaum 2005: 2f, Davidson 1994: 259). Till viss del kan man säga att OAU lyckades med sina åtaganden då man bidrog till att konsolidera de nya afrikanska nationalstaterna. Däremot, och kanske just på grund av detta, gjordes alltför lite för skapandet av afrikansk enighet (Bamba 1990: 57). OAU var på många sätt också en djupt ineffektiv organisation med stora begränsningar. Samarbetet hade ju uppkommit för att skapa självständighet för Afrikas stater och suveränitetsprincipen och icke-interventionsprincipen var därför djupt rotade inom organisationen. Att medla i konflikter hade redan från starten varit ett av OAU:s främsta mål men ofta lyckades man illa i de som företogs eller så valde unionen att helt ställa sig utanför konflikten (Arnold 2001: 195). I takt med att samarbetet integrerades och nya mål sattes upp för skapande av fred och säkerhet framstod OAU mer och mer som ett otillräckligt forum. Vid organisationens möte i Libyen 1999 togs därför, på initiativ av Libyens president Kadafi, ett beslut om ett flerårigt omvandlande av OAU till en ny organisation med namnet Afrikanska unionen (Nordlöf-Lagerkranz 2005: 8f).

AU grundades den nionde juli 2002 och består av 53 av Afrikas totalt 54 stater. Till skillnad från dess föregångare baserar sig organisationen inte på ett avståndstagande från västvärlden utan utgör istället ett försök till ekonomiskt närmande till denna. AU har behållit OAU:s politiska karaktär men har samtidigt även axlat den ekonomiska rollen (Söderbaum: 2005: 1). Grunden för denna del av samarbetet lades av den ekonomiska organisationen AEC som bildades 1991. Inom denna har det tagits flera viktiga steg mot ekonomisk integration av de afrikanska staterna och AEC är numera inkorporerad i AU (AU and the Challenges 2002: xxvii). AU:s mål, förutom de ekonomiska, är att verka för

enighet, fred, demokrati, utveckling, politisk integration samt att stärka Afrika i internationella sammanhang (Nordlöf-Lagerkranz 2005: 5).

AU har fått behålla många av sin föregångares institutioner men har samtidigt utvecklat nya samarbeten och knutit dessa organ närmare varandra. Till skillnad från OAU: s FN-liknande struktur har AU: s medlemsländer valt att bygga upp organisationen efter EU: s mall och unionen utgör på så sätt en hårdare sammanhållen organisation (Söderbaum: 2005: 2). Likt EU är AU: s viktigaste organ kommissionen, församlingen, verkställande rådet och det allafrikanska parlamentet. Man har planer på att inrätta totalt 17 institutioner och organ, däribland en gemensam domstol, centralbank och valutaunion. Kritiska röster har höjts om att dessa är alldeles för många för att bli effektiva och år 2005 saknades fortfarande åtskilliga av dem. Förklaringen till detta kan framförallt återfinnas i unionens budget som alltsedan starten har haft enorma problem att gå ihop (Murray 2004: 268, Nordlöf-Lagerkranz 2005: 9ff). Medlemmarnas interna ekonomiska problem är i sin tur förklaringen till detta då det på många håll är omöjligt att avsätta resurser till verksamhet som i en sargad ekonomi betraktas som lyxvara. Resultatet väntas av många bedömare bli en ”tandlös diskussionsklubb” (Nilsson 2004) där storslagna projekt endast existerar på pappret.

Som svar på kritiken ovan kan lyftas fram en rad positiva uträttanden som AU har genomfört sedan starten för drygt tre år sedan. Bland de första av dessa var ett gemensamt underkännande av Madagaskars nytillträdde regering där landet tillfälligt avstängdes från unionen tills den höll ett demokratiskt nyval. På liknande sätt har man även avstängt Centralafrikanska republiken och Togo, båda med positivt utfall. AU har vidare medlat och stöttat fredsavtalet i Elfenbenskusten samt genomfört framgångsrika fredsbevarande insatser i Burundi och Sudan (Nordlöf-Lagerkranz 2005: 15ff). Trots de, i jämförelse med på många andra håll i världen, dåliga förutsättningarna för samarbete är AU också en av få regionala organisationer som lyckas hålla årliga möten där samtliga medlemmar deltar (AU and Peace 2002: 18). EU har varit en av de största påhejarna av ett afrikanskt samarbete och man har ofta i positiva ordalag och med beröm beskrivit unionens framåtskridanden (EU-bulletin 2004).

Samtidigt finns åtskillig kritik mot unionen och många bedömare tvivlar på att den kommer bli mer än en papperstiger. En av den mer framträdande kritiken rör förhållandet till icke-intervention, vilken från starten utgjorde kärnan i AU: s hela existens. Omvandlingen från OAU till AU kom till då medlemsländerna valde att ta avsteg från icke-interventionsprincipen i syfte att vinna fred och värna om demokratiska principer. I de första förslagen till AU: s konstitution finns flera avsnitt om målinriktat arbete för demokrati och stopp för de förödande konflikterna på kontinenten. I den konstitution som sedermera klubbades igenom har dessa stycken dock strukits och bedömare hävdar att uppenbara kryphål istället för att täppas till har lämnats öppna för medlemsländerna att utnyttja. Man menar att AU: s konstitution motverkar mer ambitiösa förslag om möjlighet till

intervention i misskötsamma medlemsstater (Melber 2001: 8). Slutligen anklagas konstitutionen också för att vara full av principer men bristfällig på mekanismer som kan implementera dem (Leon 2002: 148).

Liknande kritik riktas mot AU: s oförmåga att engagera det civila samhället i unionsarbetet. Unionen beskrivs som en intern klubb för Afrikas ledare och den har kritiserats hårt för att inte ta aidsepidemin och svälten på allvar (Nordlöf-Lagerkranz 2005: 19, Melber 2001: 9). De flesta bedömare är överens om att om inte AU visar en tydlig och ambitiös vilja att göra verklighet av sina storslagna planer kommer unionen betraktas som ”gammalt vin i ny flaska” (Melber 2001: 9). Räddningen för samarbete är, enligt dessa, att unionen utformas, både som idé och i praktiken, till en avbild av EU (Asaba 2002).

Mycket återstår onekligen för AU att bevisa och till bakgrund av detta tar vår analys sin början.

4 Neofunktionalism

Neofunktionalismen har utvecklats från funktionalismen. Teorins fader Ernst B Haas utvecklade sina tankar i slutet av 1950-talet och början av 1960-talet då han observerade hur det europeiska samarbetet spred sig från Kol- och stålunionen till Euratom och senare EEC. Även Joseph Nye har utvecklat tankarna kring neofunktionalism och regional integration.

4.1 Neofunktionalistiska utsikter för samarbete och integration

Det teoretiska närmandet av regionalt samarbete har två huvuddrag ur vilka man kan påbörja en analys.

Det transnationella samhällets styrka.

Individer och grupper av individer, såsom politiska partier och lobbyorganisationer är de som ger sitt godkännande till regionalt samarbete och ser till att det verkställs. Implementeringen av regionalt samarbete måste vara förankrat på alla plan i samhället. Man utgår ifrån att samhällsengagerade medborgare och högt uppsatta samhällsmedlemmar, definierade som eliten, ger sitt godkännande och får med sig resten av befolkningen. Samhället och det som sker där är politikens motor (Caporaso, Choi 2002: 485).

Supranationella institutioner.

Utan politiska mekanismer för ledarskap, ackumulering av intressen och ett legitimt sätt att omvandla dessa till en policy står sig regionala samarbeten slätt. Därmed kräver dessa samarbeten internationella institutioner och politiskt ledarskap för att fungera. Hur intensiva sociala och ekonomiska samarbeten än är blir de ineffektiva om de saknar organisering och kapacitet att mobilisera intressen från samhällets sida (ibid).

Enligt Haas stod neofunktionalismen för tre komponenter som lade grunden till regional integration. Dessa är bakgrundskomponenter, processkomponenter samt övriga komponenter som främjar regional integration (Haas i Rosamond 2000: 71). Till bakgrundskomponenterna hör de egenskaper som neofunktionalismen menar är outhärliga då integration skapas. Teorin hävdar att integration har störst möjlighet att lyckas bland länder med pluralistiska, sociala strukturer, ekonomisk och industriell utveckling, samt likvärdiga ideologiska mönster (Rosamond 2000: 69). Det är önskvärt med länder som har samma bakgrundsbild: demokratiska

länder med marknadsekonomi, differentierade sociala strukturer och många intressegrupper som påverkar utfallen av besluten. Då modellen är byggd efter EU kan den sägas vara generaliserad därefter. Detta gör att demokratier som är engagerade i regional integration har störst chanser att lyckas i sitt samarbete, demokratin är en förutsättning då folklig förankring är en grundsten i byggandet av regional integration (Melber 051230). Demokratiska länder har mest att tjäna på regionalt samarbete och de gör välfärdsmissiga vinster på att expandera sina respektive ekonomier till en gemensam marknad. Nationalstaten anses inte vara tillräcklig för att tillfredsställa medborgarnas krav på ekonomisk tillväxt, välfärd och politisk stabilitet. Samarbete över nationsgränserna blir därför lösningen på problemet (Rosamond 2000: 58ff).

Processkomponenterna består av nätverk av ekonomiska transaktioner såsom handel och fritt flöde av varor och arbetskraft. Spill-overeffekten, ett av huvudbegreppen inom neofunktionalismen, återfinns här. Effekten beskriver hur positiva aspekter av samarbete inom det ekonomiska området sprider sig till andra områden och skapar gynnsamt samarbete även där. Aktörerna önskar maximera sina mål och utökar därför sitt redan existerande samarbete till andra, närliggande sektorer. Fler människor engageras hela tiden i samarbetet vilket resulterar i att integrationen implementeras och legitimeras i det civila samhället (Caporaso, Choi 2002: 485). Här kommer det transnationella samhällets styrka in i bilden då spill-overeffekten endast har betydelse då det civila samhället står bakom processen och driver den framåt. Effekten möjliggörs av demokratiska beslut, en gemensam vilja att driva processen vidare samt ett behov hos marknaden att expandera.

Spill-over kan vara *funktionell* och *politisk*. Funktionell spill-over innebär att beslut om ökad integration får fäste inom den ekonomiska sektorn av samarbetet och sedan sprider sig till högre delar. Processen leder till att besluten blir mer och mer supranationella (Haas 1968: 16ff). I längden får detta till följd att länders suveränitet överförs till ett gemensamt samarbetsorgan och dennas institutioner. Den politiska spill-overn är den del av processen som tar besluten från den nationella till den supranationella nivån. Överföringen är möjlig eftersom den politiska ledningen i respektive land har gett sitt godkännande och eliten i landet står bakom beslutet (ibid). Grundidéen bakom spill-over, som Haas själv formulerade det, är sättet på vilket ”skapandet av integration i en ekonomisk sektor leder till press att utvidga integrationen inom sektorn och vidare till andra sektorer vilket i sin tur leder till större auktoritär kapacitet på det överstatliga planet” (Haas 1968: 283ff, fritt översatt). Tanken bakom den funktionella spill-overn är att politiken följer ekonomin då ekonomin driver integrationen (Rosamond 2000: 59). Detta sker då en marknad inte är tillräckligt stor för att ett lands befolkning ska kunna få sina behov tillfredsställda och marknaden utvidgas därför och integreras med andra länders marknader.

Joseph Nye är en politisk filosof som vidareutvecklat tankarna kring regional integration. Han menar att bakgrundskomponenterna är viktiga, men inte

avgörande för samarbetet. I ett samhälle på väg att integreras med ett annat i en region måste distributionen av fördelarna med samarbetet tydligt nå ut till alla nivåer i samhället (Rosamond 2000: 72). Nye menar att aktörers uppfattning om sin externa miljö spelar in i integrationen. Gemensamma strategier inom en region för att arbeta med, alternativt mot, externa aktörer är en typ av lyckad integration. Ett samarbete mot ett externt hot kan därmed ses som en avancerad form av regional integration (ibid).

5 Neofunktionalismen applicerad på AU

5.1 Spill-overeffektens betydelse för uppkomsten av och prägeln på AU

Hypotes 1

Vår hypotes säger att spill-over inom OAU har banat vägen för och satt sin prägel på AU. Vidare har förankringen av samarbetet hos folket varit en grundförutsättning för ett lyckat regionalt samarbete.

En viktig del av neofunktionalismen behandlar spill-over. Teorin menar att samarbetet inleds i så kallad *low politics*. Den talar även om det civila samhällets betydelse som motor för integrationen. Det civila samhället måste godkänna de beslut som fattas och implementeringen måste vara synbar. Om tesen ska sägas gälla förväntar vi oss att hitta sektorer där samarbetet har börjat småskaligt för att sedan sprida sig. Vi förväntar oss att supranationella institutioner, när de är etablerade, är legitima; att beslut och implementering godkänns på alla samhällsnivåer.

Efter kolonialtidens slut menade den panafrikanska rörelsen att de kulturella och politiska likheter de afrikanska folken hade var tillräckligt starka för att en enhetlig, afrikansk stat skulle kunna bildas. Denna stat skulle vara effektiv i kampen mot apartheid och kolonialismen (Johannesson 2001: 2). OAU började i *high politics*-avdelningar, man hade politiska mål att bekämpa apartheid och att bli av med koloniseringen. Politisk enighet ansågs vara nödvändig för att kunna bygga ekonomisk integration (Martin 2002: 17) OAU hade fler syften, exempelvis skulle man främja solidaritet mellan afrikanska stater. Fokus låg på det utrikespolitiska bordet som bland annat såg till att Sydafrika inte var välkommet förrän apartheid var avskaffat (Johannesson 2001: 5). Även AU var storskaligt från början. Man enades tidigt om att ha fredsbevarande styrkor och har idag, bara tre år efter unionens tillkomst, sänt in dem i konflikter, bland annat Darfur i Sudan. Fred är enligt teorin en förutsättning för att regionalt samarbete ska kunna fungera.

Panafrikanismen ger uttryck för en social struktur som har enat de afrikanska folken. Neofunktionalismen talar om hur implementeringen av regionalt samarbete måste vara förankrat på alla plan i samhället för att samarbetet ska fungera. Eliten lägger grunden för det regionala tänkandet och gör så att det får fäste bland alla samhällsmedborgare. Känslan av enhet hos folken existerar, frågan är dock hur väl just AU är förankrat hos dessa. I många instanser inom samarbetet finns inga indikatorer på ett genuint, civilt samhälle (Schoeman 2003: 16). Civilbefolkningens möjligheter att utkräva ansvar från sina beslutsfattare är liten. Alla beslut om hur utformningen av unionen skulle se ut har skett bakom stängda dörrar dit bara ett fåtal har varit välkomna (Herbst, Mills 2003: 54). Hittills har bristen på implementering skapat problem. De beslut som har fattats på supranationell nivå har inte nått ut till allmänheten och i den mån de gjort de har de inte fått någon genomslagskraft (Leshaba 2004: 5). En av poängerna med regional integration är att de första besluten fattas på subsidiär nivå och därefter växer mot ett större samarbete. Däri ligger också problematiken för AU då denna och OAU började på hög instans med utrikespolitiska frågor. Succén med ett regionalt samarbete blir bara möjlig om det civila samhället ser sig självt som en del av helheten (Mbeki 2002: 154). AU har generellt sett liten legitimitet bland medlemsländernas befolkningar. Lokalbefolkningen i bushen vet inte vad AU är, det är endast den utbildade statsbefolkningen som är medveten om dess existens (Söderbaum 060102).

Neofunktionalismen bygger på ett *bottom-upresonemang*. Integrationen av ekonomiska sektorer sätter press på sektorer relaterade till ekonomi, vilket leder till funktionell spill-over (Rosamond 2000: 59ff). AU har snarare ett *top-downresonemang*. Man har velat kopiera EU rakt av och inte börja med ett småskaligt samarbete. Man har låtit de politiska aspekterna av OAU möta de ekonomiska målen i AEC samt lagt till en agenda för fredsbevarande insatser (Leshaba 2004: 2). Även inom OAU började man att arbeta med high politics, och inte förrän AEC bildades betydde ekonomiskt integration särskilt mycket. I och med AU: s bildande har frågor som rör både ekonomisk och politisk integration kommit upp på agendan men utvecklingen har inte gått i den riktning som teorin förutspår. Den politiska spill-overn fungerar inte då besluten som tas inte har någon förankring hos det civila samhället. I och med inkorporeringen av OAU och AEC till AU kan visserligen den politiska spill-overn sägas existera och prägla AU då man gått samman om att lämna över vissa beslut till supranationella institutioner. Problemet är dock att det civila samhällets stöd uteblivit. En top-downstrategi kan vara användningsbar i början av ett projekt av denna kaliber. Det möjliggör handlingskraft, men måste ha support från lokalbefolkningen för att bibehållas (Vaahtoranta 2002: 49f).

Slutsatsen är att AU inte kan sägas ha uppkommit genom spill-over då man inte började med ett småskaligt ekonomiskt samarbete och då den civila befolkningen varken idag eller tidigare är tillräckligt insatt i samarbetet eller har givit det legitimitet. Politisk spill-over har visserligen skett och präglat unionen då beslutsfattandet varit supranationellt i OAU likväl som i AU. Detta räcker dock

inte för att kunna säga att AU har uppkommit helt genom spill-over. Vår hypotes stämmer därmed endast delvis.

5.2 Det kalla krigets slut och demokratiseringsprocessens betydelse för uppkomsten av AU

Hypotes 2

Vår hypotes är att det kalla krigets slut är en orsak till uppkomsten av AU. Tesen bygger på antagandet att graden av demokrati har betydelse för uppkomsten av regionalt samarbete och att demokratiseringsprocessen i flertalet afrikanska stater startade i samband med det kalla krigets slut.

Demokrati är enligt neofunktionalismen en förutsättning för lyckat, regionalt samarbete. Då länderna i Afrika demokratiserades skapades förutsättningen för integration. Om denna tes ska sägas gälla förväntar vi oss att hitta faktorer som hindrade lyckad regional integration under det kalla kriget men som vid krigets slut försvann och därmed bäddade för ett lyckat regionalt samarbete.

De regionala samarbeten som har funnits och som spänt över hela kontinenten kan sägas ha gått i två vågor som knyter an till det kalla kriget (Leshaba 2004: 2). Den första vågen rullade in efter avkoloniseringen under 1960-talet. Mellan 1963 och 1990 uppkom flera mindre samarbeten som försvann igen, med resultatet att länder varit med i flera stycken. Detta skapade lojalitetskonflikter och svårigheter att samarbeta istället för tvärtom (Leshaba 2004: 8). Det ledde i sin tur till en viss balkanisering av Afrika, där kontinenten har präglats av kaos. Ett sådant samarbete är Africa's Priority Programme, 1986-1990 (Adar, Nkosi 2004: 4). Under det kalla kriget sågs Afrika som en perifer del av världen. Politiskt och militärt var världsdelen inte viktig i supermakternas ögon. Ändå var strategiska och ideologiska allierade nödvändiga, bipolariteten gjorde att respektive block tävlade om att erbjuda bistånd och investeringar. Staterna var medvetna om att deras intressen låg i att inte binda sig åt något håll (Harbeson 1995a: 5). Då biståndet avgjordes av vilka beslut de inhemska regeringarna fattade i olika frågor fick detta till följd att länderna inte kunde genomföra vad som stod på deras respektive dagordningar. Det kalla kriget etablerade artificiella järnridåer i Afrika. Dessa delade upp kontinenten, vilket fick till följd att regionalt samarbete i många avseenden motverkades. Vad gäller ekonomisk integration blir exemplet tydligt, där hände ingenting förutom retoriskt. Uppdelningen kapitalism vs kommunism fanns överallt och länderna lyckades inte samarbeta i ekonomisk-politiska termer. I övergripande politiska frågor kunde man ibland enas, exempelvis apartheidfrågan. Då ledarna var sams om det aktuella problemet spelade ideologi ingen roll här (Söderbaum 060102).

Den andra vågen sköljde över Afrika under tidigt 1990-tal. Då det kalla kriget tog slut blev den afrikanska kontinenten än mer perifer för omvärlden i internationella relationer. Trots detta var kraven från västvärlden starkare än under det kalla kriget; de bestod av en uppmaning till Afrika att reformera sitt politiska tankesätt till demokrati (Harbeson 1995a: 14). Den liberala vinsten över kommunismen bidrog till demokratiseringen av Afrika. Den ideologiska konsensus som väst enades kring ledde till diskriminering av icke-demokratiska regeringar. Demokrati var en förutsättning för att komma till tals bland världens ledande nationer (ibid). Internationell press på kontinenten vid denna tid ledde till ekonomisk och politisk liberalisering och gav bränsle till de politiska rekonstrueringsprocesserna (Harbeson 1995b: 128, 144). 1989 hade 38 av 45 stater i Afrika enparti-system. Ett och ett halvt år senare hade mer än hälften hållit, eller lovat att hålla, flerpartival (Melin 1995: 5).

Den afrikanska kontinenten fick i och med det kalla krigets slut incitament att jobba för politisk såväl som ekonomisk integration. En av de utlösande faktorerna var demokratiseringen och införandet av marknadsekonomi. I och med upprättandet av AEC möjliggjordes regional integration på ett djupare plan (Leshaba 2004: 2f). Samarbetet kom i kölvattnet av demokratiseringen i många afrikanska länder och är ett tecken på möjligheter till regionalt samarbete efter det kalla krigets slut. Sedan dess har AEC utvecklats i takt med det afrikanska samarbetet och idag är integrationen av olika sektorer en viktig punkt på AU: s agenda. Värt att notera i sammanhanget är att många afrikanska stater fortfarande inte är regelrätta demokratier, vilket kan vara en av orsakerna till att det afrikanska samarbetet inte fungerar smärtfritt.

Det kalla kriget förändrade världsordningen och skapade efter sitt slut en större möjlighet för regionala organisationer. Dagens värld ger utrymme för neofunktionalismens logik att fungera jämfört med under kalla kriget då den bipolära världsordningen och säkerhetsimperativet tryckte ner den (Söderbaum 060102). Det kalla kriget förde med sig en rad komponenter som försvann i och med Sovjetunionens fall. Dessa komponenter ligger till grund för krafterna som tog parti för regionalism. Avsaknaden av supermakter i området ledde till att de afrikanska mottagarländerna fick den självbestämmanderätt de trodde att de fått vid självständigheten 30 år tidigare. De villkor som IMF och Världsbanken lade på länderna i stället för supermakternas tidigare villkor för bistånd innebar att styrelseskicket demokrati var en förutsättning. De demokratiska vindarna som blåste över världen skapade enhetliga önskemål att satsa på fler-partisystem (Bischoff 2004: 125ff). Då dessa komponenter förändrades ledde det till en öppning för demokratisering i Afrika. Det fokus som lades på inrikespolitik och på regionalt, ekonomiskt samarbete i form av AEC kom i kölvattnet efter det kalla krigets slut, då länderna öppnat upp sina styrelseskick för demokrati. Demokratiseringsprocessen som följde det kalla kriget är viktig för förståelsen av byggandet av AEC och senare hur AU slutligen kunde uppstå. Därmed stämmer vår tes.

5.3 Villkorat bistånd och global konkurrens betydelse för uppkomsten av och prägel på AU

Hypotes 3

Vår hypotes menar att det villkorade biståndet från väst samt de senaste årens globala konkurrens är en av orsakerna bakom AU och präglar unionen idag.

Joseph Nye's utveckling av neofunktionalismen lyfter fram yttre hot som en förklaringsfaktor till regionalt samarbete. Vi väljer att se det villkorade biståndet från väst som ett hot mot den afrikanska ekonomin och således en anledning för de afrikanska länderna att samarbeta. Om tesen stämmer vill vi hitta bevis för att rädslan att hamna utanför världsekonomin har fått Afrikas länder att samarbeta på ett regionalt plan. AU borde därmed präglas av sin utökade agenda för ekonomiskt samarbete, i synnerhet då ekonomiskt välstånd anses vara en stark anledning för stater att samarbeta inom neofunktionalismen.

Tillsammans med demokratiseringen infördes liberaliserade handelsmönster och öppna marknader. Hand i hand med detta kom de reformprogram som var villkoret för fortsatt support från IMF och Världsbanken. En ny ekonomi var på väg, vilket befastes än mer i och med AEC 1991 (Adjustment 1994: 34, 65). De afrikanska ekonomierna var tvungna att anpassa sig, med det bistånd de fick var det ohållbart att fortsätta ha katastrofalt låg tillväxt. Korrupta regeringar med egocentriska policies där ingen insyn för utomstående var praxis och där inga utbildade tjänstemän kunde ifrågasätta makthavarna var mer vardag än undantag (Adjustment 1994: 21ff). Efter det kalla kriget dominerade de demokratiska, industrialiserade länderna totalt i att sätta målen för ekonomisk tillväxt och samarbete. Demokratiseringsrörelser i Afrika fick stöd av IMF och Världsbanken (Harbeson 1995a: 9, 11). Biståndsgivare behövde inte längre respektera den bipolära konstellationen för sitt bistånd (Melber 051230).

Även den globala konkurrensen manade till samarbete. Under senare år har en viktig fråga för de afrikanska ekonomierna varit framväxten av de handelsblock som NAFTA och EU utgör. Den ekonomiska styrka som dessa handelsblock har är en utmaning för Afrika då de sätter agendan för internationell handel och spås fortsätta göra det i framtiden. Hur väl Afrika kan delta i den internationella handeln bestäms av dess förmåga att forma en stark ekonomisk organisation. En organisation som kan förhandla med NAFTA och EU är önskvärd för att få del av de ekonomiska fördelar dessa handelsunioner för med sig (Mbaku, Saxena 2004: 11).

Behovet av regional integration i Afrika har flera anledningar. Det finns en direkt nödvändighet i att stoppa den fallande kurvan i handel mellan Afrika och omvärlden. Globaliseringen har öppnat upp de fattigaste ländernas marknader för västvärlden samtidigt som ländernas ekonomier fortsatt att vara kraftigt marginaliserade. De är mer integrerade idag än vad de var för tio år sedan men deras medelinkomster har ökat marginellt. De afrikanska länderna producerar ofta samma varor och behöver inte konkurrera med varandra då det varken främjar intrahandel eller en god chans att lyckas på den globala marknaden. Kontinentens dåliga förutsättningar och den politiska instabilitet som länge har rått har drivit kapital och investerare ut ur Afrika (Mills 2004: 21ff).

Regional integration fungerar då ett antal variabler sammanfaller. Ett gemensamt hot i form av villkorat bistånd i kombination med gemensamma fördelar är ett exempel (Mills 2004: 26). I konkurrensen på världsmarknaden behöver de afrikanska länderna en gemensam marknad vilket avspeglas tydligt i AU via AEC. Inget afrikanskt land har själv styrkan att stå upp i den globala konkurrensen och konstruera en modern, fungerande ekonomi som kan ge något i utbyte på världsmarknaden (Leshaba 2004: 3). Då resten av världen är indelad i regionala samarbeten tvingas Afrika också att vara det för att kunna handla med övriga handelsblock. Världen är mer integrerad än någonsin. Samtidigt är Afrika mer marginaliserat än någonsin och kontinenten har fortfarande en mycket perifer roll i världsekonomin (Gibb 2002: 9ff). Detta är ett reellt hot mot kontinenten och visar på nyttan av att samarbeta för att få igång ekonomin.

Joseph Nye's teori om samarbete mot yttre hot blir en realitet i Afrika då hotet om villkorat bistånd samt global konkurrens har fått länderna att börja sitt ekonomiska samarbete. Man har länge haft problem med att många länder producerar samma varor och därmed konkurrerar med varandra på den internationella exportscenen. Lösningen på detta är ett ekonomiskt samarbete där man exporterar varor från en gemensam plattform. På detta sätt blir den ekonomiska integrationen viktig för Afrika och således en förklaringsfaktor till det regionala samarbetet i AU. Vår hypotes har härigenom visat sig stämma.

6 Neorealism

Neorealismen introducerades i slutet på 1970-talet av statsvetaren Kenneth Waltz. Enligt denne består det internationella systemet dels av interagerande enheter i form av stater och dels av en struktur som visar hur dessa är relaterade till varandra. För det internationella systemet gäller att strukturen är anarkisk, staterna funktionellt sätt lika då de alla är suveräna samt att kapaciteten varierar med hur mycket makt varje stat har (Waltz 1979: 79ff).

6.1 Neorealistiska utsikter för samarbete och integration

Med stater i anarki som är funktionellt sett lika följer att ”ingen av dem är berättigad att leda och att ingen av dem är tvungen att följa” (Waltz 1979: 88, fritt översatt). Visserligen existerar internationella organisationer och till och med ökar i antal med tiden, men om dessa ska bli effektiva krävs det enligt neorealismen att de besitter samma egenskaper och kapacitet som en stat, annars kommer de snart att visa sig oförmögna att handla. Det finns dock en möjlighet för internationella organisationer att fungera trots att de existerar i en anarkisk miljö. Lösningen är att stater som innehar auktoritet och makt i systemet ansvarar för samarbetet (ibid). Det förnyade betonandet av vikten av internationella institutioner och deras intervention i krisområden är möjligtvis ett uttryck för dessa inflytelserika staters strävan efter ordning i systemet (Lamy 2001: 186). Neorealismen erkänner vidare att samarbete är nödvändigt för att lösa de stora problemen i världen men anser att det krävs stormakter för att tillhandahålla medel och stå för kostnaden av samarbetet. De institutioner som då byggs upp påverkar dock bara marginellt utsikterna för ett lyckat samarbete (Waltz 1979: 115f, 210).

Enligt Waltz är integration mellan stater i systemet ovanligt. Till skillnad från den nationella strukturen är den internationella uppbyggd av funktionellt lika enheter i form av stater som strävar efter självständighet. Att länder besitter olika kapacitet ger visserligen incitament till ömsesidiga samarbetsvinster genom diversifiering men här uppstår nya hinder. Det handlar om rädslan för fusk hos den potentiella samarbetspartnern samt om vem som relativt sett tjänar mest på samarbetet (Waltz 1979: 104f).

6.2 Samarbetets baksidor

Redogörelsen öppnar här för en annan teoretiker i den neorealistiska familjen. Joseph M Grieco är en av flera neorealister som fokuserat sin forskning på frågor om relativa vinsters påverkan på samarbete (Lamy 2001: 186). Grundtanken i detta resonemang är att den internationella anarkin leder till rivalitet, konflikt och säkerhetstänkande och hämmar staternas vilja att samarbeta, även då alla skulle tjäna på det. Statens överlevnad är således dess högsta prioritet. Enligt Grieco själv är hans studier en pessimistisk analys av utsikterna för samarbete och av internationella institutioners kapacitet (Grieco 1988: 485, 498).

Teorin bygger på den ovannämnda grundtanken om anarki. Utifrån denna dras slutsatsen att staterna i rädsla för att förlora sin självständighet väljer att stå utanför samarbete, även om detta skulle gynna dem. Denna slutsats härrör från tanken om absoluta och relativa vinster. Enligt neorealismen fokuserar en stat på båda men staten kommer, trots att den åtnjuter absoluta vinster, att gå ur ett samarbete om den fruktar att dess samarbetspartner tjänar mer än den själv gör. Detta gäller även om staten har all anledning att tro att samarbetspartnern kommer att stå fast vid de löften som binder den till samarbetet (Grieco 1988: 487, 499).

Neorealismen, likt realismen, tror inte på långsiktigt samarbete och sålunda kan dagens vän vara morgondagens fiende. På grund av denna inställning vill man till inget pris bidra till att en potentiell fiende växer sig större och farligare än om man aldrig ingått i samarbete. Den övergripande rädslan hos staten är att samarbetet en dag leder till förlorad säkerhet och självständighet (Grieco 1988: 502). Om samarbete till slut ändå uppkommer förutspår neorealismen att parterna föredrar kortare samverkan och att man initialt har bäddat för en lätthet att gå ur samarbetet närhelst man vill. Vidare är det säkrare att ingå i en större grupp av samarbetspartners då risken för att starkare stater ska tjäna relativt vägs upp av det den egna staten kan tjäna gentemot svagare stater. En teoretisk tanke som neorealismen motsätter sig är neofunktionalismens spill-overeffekt som förväntas gynna samarbetsviljan. Neorealismen hävdar dock det motsatta. Om relativa vinster inom ett område främjar motparten är spill-overeffekten endast negativ då den vid förloppets slut har gynnat denna part flerfaldigt (Grieco 1988: 501, 506).

Tillbaka till Waltz så är dock inte frågor om samarbete neorealismens främsta intresseområde. Teorin ser framförallt det internationella systemet som individualistiskt, oplanerat och säkerhetsbetonat och således tvärtemot vad som krävs för att skapa samarbete. Trots att stater påverkas av andra staters agerande vill de aldrig bli begränsade i sitt handlande av andras viljor och den främsta motivationen för dem är, liksom hos Grieco, deras egen överlevnad (Waltz 1979: 91). I ett system präglad av denna strävan efter överlevnad och med staternas ömsesidiga misstro mot varandra finns det en risk att tillstånd som kan beskrivas med hjälp av säkerhetsdilemmat uppkommer. I en sådan situation är utsikterna för samarbete minimala. En av dessa faktorer som effektivt stryper möjligheterna till

samarbete är suveränitetsprincipen. Närmare definierat innebär det att en stat har makten att själv bestämma över sina interna och externa problem och att ingen annan stat har rätt att intervensera i en annan. Denna idé står i direkt kontrast till tankar om hur en organisation med integrerande ambitioner bör vara uppbyggd. Suveränitetsprincipen gäller framför allt annat och med denna inställning hos stater torde det vara mycket svårt att få dem att samarbeta (Waltz 1979: 96, 186).

7 Neorealismen applicerad på AU

7.1 Afrikanska stormakters betydelse för uppkomsten av och prägel på AU

Hypotes 4

Vår hypotes säger att det inom AU finns ett antal stater som har ett stort inflytande över resten av unionens nationer. Dessa länders agerande i byggandet av AU spelade en avgörande roll för att ett gynnsamt samarbete inom unionen inleddes och fortgår.

Enligt Waltz är en betydande orsak till samarbete att stater som innehar auktoritet går in som förmyndare för det. Genom bland andra ekonomiska anslag och politiskt engagemang ser de sedan till att integrationen blir verklighet. Om tesen stämmer förväntar vi oss finna stater inom AU med en överlägsenhet gentemot andra medlemmar ifråga om exempelvis ekonomisk storlek och politiskt inflytande. Vi förväntar oss även att dessa stater har visat större handlingskraft än andra stater i byggandet av AU och att de idag ger mer omfattande och positiva bidrag till samarbetet.

Vissa betraktare hävdar att så pass överlägsna stater som neorealismen beskriver inte existerar i Afrika och att det är just avsaknaden av sådana som gjorde att samarbetet inom AU: s föregångare OAU kunde bli effektivare (Walraven 1999: 17, 367ff). Vi menar dock att dessa inflytelserika stater faktiskt existerar och att de spelar en betydande roll för samarbetet inom AU. Länder som vi vill räkna till dessa är Sydafrika, Nigeria, Libyen, Algeriet, Etiopien och Egypten. Alla dessa stater har det gemensamt att de utövar ett betydande inflytande på länder inom samma region. Nigeria har alltsedan sin självständighet haft stort inflytande på hela den afrikanska kontinenten och Sydafrika är det mest utvecklade och industrialiserade landet i hela Afrika (Schoeman 2003: 4).

Att dessa stater kan sammanföras som en grupp som har spelat och spelar en stor roll för AU: s existens finns det belegg för på olika plan inom samarbetet. AU rymmer en stor del av de stater som finns med på listan över världens fattigaste och kostnaderna för unionen förväntas stiga i takt med att samarbetet utvecklas (Nilsson 2002). Då de flesta medlemsländer inte har råd att betala den nuvarande medlemsavgiften på grund av sina respektive sargade ekonomier har länder som

Nigeria, Sydafrika, Egypten, Algeriet och Libyen klivit in och betalar nu motsvarande en tredjedel av AU:s hela budget (AU and the Challenges 2002: 28). Libyen och Sydafrika är de två länder som oftast pekats ut som centrala krafter i AU:s verksamhet. Det var från Libyen och president Kadafi som det första initiativet togs till att omvandla OAU till AU och det var också från detta land som idén om att bilda ett panafrikanskt parlament slogs fast 1999 (Arnold 2001: 200). Sydafrika i sin tur var samarbetets första värdnation och den största kraften bakom utvecklingen av stora delar av samarbetet (Herbst, Mills 2003: 79). President Mbeki är också frontfigur i den kamp för att Afrika en dag ska resa sig och som går under parollen den afrikanska renässansen (Iya 2001: 321ff). Mbeki pekats, tillsammans med Nigerias president Obasanjo, ut som den viktigaste frontfiguren på den afrikanska kontinenten vid 2000-talets början (Arnold 2001: 212).

Med de ovannämnda prov på inflytande torde det vara belagt att AU till stor del tar stöd av de redovisade ländernas engagemang i samarbetet. Åsikterna om hur gynnsamt detta inflytande är går dock isär. Libyen anklagas till exempel ofta för att dess stora engagemang i AU endast syftar till att använda unionen för sina egna politiska mål gentemot västvärlden (Herbst, Mills 2003: 58). Små länder känner en konstant rädsla för att de stora staternas agerande ska leda till att de får utökad makt i förhållande till de små. Till skillnad från exempelvis de samarbeten där USA ingår och där man oftast ser positivt på en stormakts engagemang, är de flesta ledande stater inom AU inte såpass ekonomiskt solida att övriga länder vill låta dem styra unionen (AU and Peace 2002: 21). Från stormakterna själva kommer åsikter om att AU aldrig hade blivit så pass lyckat som det är idag utan exempelvis Nigerias stöd (AU and the Challenges 2002: 12). Samtidigt pekar utomstående ut just detta land som särskilt problematiskt för samarbetet på grund av dess illa fungerande inrikespolitik (Herbst, Mills 2003: 52). De flesta av de inflytelserika länderna präglas just av denna problematik kring politisk och ekonomisk osäkerhet och en negativ process inleds då de för över sina problem på de mindre nationerna i respektive region. Istället för att deras ledarskap i förhållande till små stater i unionen leder till lösningar på problem så har man alltså skapat nya och det enda undantaget från detta är Sydafrika (Herbst, Mills 2003: 41, 59f).

Ovanstående analys har visat att det finns länder i Afrika som utövar ett stort inflytande på AU. Hypotesen sa dock även att staternas inflytande över unionen är gynnsamt och det är på denna punkt som hypotesen delvis måste falsifieras. Visserligen har dessa ledande länder haft en betydande del i att samarbetet kom till, deras engagemang är påtagligt och de finansiella bidragen avgörande för AU:s överlevnad. Samtidigt har det visat sig att deras åtaganden inte är oproblematiska och det finns åsikter om att det till och med är skadligt för samarbetet. Slutsatsen blir därför att vår hypotes stämmer delvis.

7.2 Relativa vinsters påverkan på AU

Hypotes 5

Vår hypotes hävdar att AU präglas av att medlemsländerna tjänar relativt sett olika på samarbetet. Dessa relativa vinster leder till en försämrad integration då länderna inte vill samarbeta fullt ut.

Enligt Griecos neorealism är utsikterna för ett lyckat samarbete små på grund av staternas fokus på relativa vinster och deras rädsla för fusk. Då världen präglas av anarki kan en stat som tjänar relativt sett mer på samarbete eller som fuskar utvecklas till en mäktig fiende. Statens överlevnad och säkerhet är dess högsta prioritet och går före all form av samarbete. Om hypotesen stämmer förväntar vi oss finna tecken som tyder på att AU:s medlemsländer tvekar inför samarbete på grund av rädsla för relativa vinster hos den andra parten. Exempelvis skulle en stats utgående ur unionen i samband med ett beslut om ökad integration kunna tyda på detta.

Det finns många förhållanden som förenar medlemsländerna i AU. Exempelvis tåmpas samtliga av dem med problem av mer eller mindre allvarlig karaktär. Dock går det en tydlig skiljelinje mellan länder som Sydafrika och Eritrea ifråga om kapacitet, där den förra ligger betydligt högre än den senare. För de svagare länderna torde det därför finnas en rädsla för att de starkare ländernas kapacitet ska ge dem ökade förutsättningar att få igenom sina önskningar och således tjäna relativt mer på samarbete. Mot bakgrund av den förra hypotesen visar det sig också att detta i allra högsta grad är fallet. Små stater innehar en ständig skräck för att de mäktiga staterna på kontinenten ska utöka sin makt och om de ser att någon av dessa stater engagerar sig för en sida i en fråga söker de motverka dennas inflytande genom att gå samman med andra små stater och därigenom utgöra en motvikt (AU and Peace 2002: 21).

Även om ovanstående faktum gäller inom AU finns det också belägg för att motsatsen förekommer. Enligt AU:s konstitution är alla länders röster lika mycket värda då beslut tas i församlingen. Det existerar heller inte någon vetorätt (Schoeman 2003: 11, AU and the Challenges 2002: 219). Många av de stora länderna inom unionen motsätter sig detta. De menar att som AU uppbyggnad ser ut idag får små stater som endast betalar ringa summor eller inga alls ett oproportionerligt stort inflytande över unionens arbete. Enligt de stora länderna kan dagens läge till och med beskrivas som de små staternas tyranni (AU and the Challenges 2002: 28).

Det finns alltså tecken som tyder på att både små och stora stater är måna om att den andra sidan inte ska tjäna relativt sett mer på samarbete. Även om de stora

staterna i praktiken ofta har mer att säga till om så är de medvetna om att utan unionen med dess regelverk så hade de haft större makt över de små nationerna. Det är också detta som ger de större staterna en relativ nackdel gentemot de mindre. För de små staterna leder unionsarbetet till en förstärkning av deras makt då de kan gå ihop med andra små stater mot de stora. De kan även dra nytta av de fördelar som finns i ett samarbete med en mäktigare motpart. Samtidigt finns rädslan för att AU ska privilegiera de mäktiga staterna då unionen är i stort behov av dessa för sin fortsatta överlevnad och det är här de små staternas relativa nackdelar uppkommer.

Enligt Griecos teori torde det vara särskilt svårt för AU: s medlemsstater att komma överens om en gemensam politik för säkerhetssamarbetet. Det finns också tecken på att samarbetet inom detta område går trögt. Protokoll för AU: s freds- och säkerhetsråd som skrevs under 2002 tog flera år att ratificera och ännu finns det ingen som ser till att det implementeras (www.africa-union.org/summit/juli2005). Det finns dock ingenting som tyder på att anledningen till att samarbetet går trögt här, liksom på andra håll inom unionen, beror på en rädsla för ett relativt underläge. Istället finns det en konsensus över hela Afrika att samarbete mellan kontinentens länder är eftersträvansvärt. AU har en stark legitimitet i alla dessa länder och man tenderar att vara misstänksam mot de krafter som vill söndra detta samarbete (AU and Peace 2002: 20). Griecos neorealism pekar på att samarbete lättare uppkommer om det är möjligt för alla parter att gå ur samarbetet när man behagar och om det är en större grupp stater som samarbetar. Hos AU återfinns båda dessa kriterier. En annan trolig förklaring till att stater väljer att samarbeta torde vara den svåra situation som de flesta av AU:s medlemsländer befinner sig i och som gör dem mer benägna att se förbi riskerna för relativa vinster och istället fokusera på de absoluta vinster ett samarbete kan ge. Ingen medlemsstat har gått ur AU frivilligt och tillsammans med ovannämnda motbevis och inga som stöder hypotesen kan vår hypotes sägas vara falsifierad.

7.3 Suveränitetsprincipens påverkan på AU

Hypotes 6

Vår hypotes menar att AU präglas av det anarkiska systemet som gör att medlemsländerna inte är beredda att ge upp tillräckligt mycket av sin statliga suveränitet eller att intervensera i andra suveräna stater.

Den neorealistiska teorin är mycket skeptiskt inställd till samarbete, vilket grundar sig på dess antagande om anarkin som den starkaste kraften i systemet. Som redogjorts för i teoridelen medför detta att staterna i systemet måste klara sig själva då de inte kan lita på omvärlden. Suveränitetsprincipen blir staternas viktigaste redskap för att hävda sig och skydda sig. Då all form av samarbete leder

till en inskränkning av suveräniteten dömer neorealismen ut samarbete mellan stater. Om vår hypotes ska kunna hållas för sann förväntar vi oss att finna stöd för att skyddandet av suveräniteten har hindrat integrationen inom AU.

Självständighet och självbestämmande är endast svagt rotade begrepp inom merparten av AU: s medlemsländer. Detta för med sig ett komplicerat läge för samarbete där framförallt två rådande faktorer står i strid med varandra. Det gäller för det första den princip som rådde inom OAU där intervention i två stridande medlemsstater var förbjudet om det inte godkändes av ländernas regeringar (Herbst, Mills 2003: 72). Detta grundade sig visserligen delvis på en rad negativa faktorer som att det till exempel fanns en större motvilja hos de många auktoritära regimerna att öppna sina länder (Idahosa 2004: 107). Det berodde dock även på den kamp för självständighet och självbestämmande gentemot kolonisationsregimerna under vilken OAU hade bildats och som var nödvändig för dess fortsatta legitimitet (AU and the Challenges 2002: 188ff, 237). För det andra gäller det insikten om att bräckliga stater har svårt att försvara sin suveränitet och därför är beroende av samarbete under gemensamma institutioner. Den svaga polisstyrkan i de flesta av AU: s medlemsländer är en tydlig indikator på detta faktum (Nagan 2002: 79, 84, Herbst, Mills 2003: 24). Dessa två faktorer står i direkt polemik med varandra; de svaga staterna behöver samarbete men rädslan för att den nyvunna självständigheten ska tas ifrån dem hindrar dem från att gå in i samarbete (Bischoff 2004: 121f, AU and the Challenges 2002: 237).

Ovanstående resonemang är inte bara teoretiska idéer utan i allra högsta grad rådande förhållanden inom dagens AU. Trots att suveränitetsprincipen fick böja sig då OAU blev AU är skepsisen stor till att denna kan bli något mer än sin företrädare på detta område (Herbst, Mills 2003: 54f, AU and the Challenges 2002: 208). Den statliga suveräniteten har under historien gagnat odemokratiska krafter i åtskilliga afrikanska länder genom att andra länder inte har kunnat ingripa i dessa stater. Auktoritära ledare tjänade på den icke-interventionsprincip som gällde under OAU. När denna nu försvinner inom AU skulle man bli tvungen att genomföra djupgående ändringar av sitt respektive ledarskap. I rädsla för grannländers insyn i den egna verksamheten och med en misstänksamhet gentemot Sydafrika, som är den största tillskyndaren av avskaffandet av den statliga suveräniteten, försöker dessa ledare underminera unionens verksamhet. Andra, inte fullt så radikala medlemsländer, bromsar utvecklingen mot suveränitetsprincipens avskaffande genom att ständigt tveka inför att ta steget från ett löst samarbete till en mer djupgående integration (Herbst, Mills 2003: 58f, 75).

Ett av de tydligaste exemplen på AU: s problem med att handskas med suveränitetsprincipen är fallet Zimbabwe där unionens kritik mot regimens brott hittills uteblivit. Särskilt oroväckande är det att den diplomati som förts av unionens starkaste demokrati, Sydafrika, har varit helt tandlös (Nordlöf-Lagerkranz 2005: 18, Herbst, Mills 2003: 46). Införandet av den inbördes kontroll som ska stå under AU har hela tiden fördröjts och detta tolkas av EU som ett tecken på att unionen är ovilligt att ingripa i de händelser som sker i Zimbabwe

(Bébéar 2004). Såväl EU som USA ser nu därför Zimbabwe som ett test för AU att visa sin vilja och handlingskraft (Leon 2002: 150).

Positiva bedömare identifierar visserligen en långsam omvandling av statlig suveränitet mot en kontinental suveränitet som vilar på en ansvarskänsla gentemot hela den afrikanska kontinenten (Nagan 2002: 73f). Negativa domar kommer dock från flera håll om att inget afrikanskt land för närvarande är redo att ge upp sin suveränitet (AU and the Challenges 2002: 27, 208f). En sista indikator på att suveränitetsprincipen kommer att gälla ett bra tag framöver återfinns i AU: s konstitution. Denna är nämligen betydligt mer försiktig i sina stadgar angående intervention i medlemsländernas inrikes angelägenheter än unionens första, preliminära konstitution (Melber 2001: 8).

En gradvis reducering av den nationella suveräniteten skedde då de afrikanska ledarna gav sitt samtycke till freds- och säkerhetsrådet (Asaba 2002). Att detta skulle ha ändrat förhållandena i grunden är dock alltför tidigt att säga. Än så länge råder det tillstånd som beskrivits ovan, där medlemsländerna i AU fortfarande är alltför osäkra på unionens styrka för att våga inskränka sina statliga privilegier. Så länge detta tillstånd råder gäller också vår hypotes; AU präglas av medlemsländernas värnande om sin suveränitet och detta försvårar integrationsarbetet.

8 Slutsats

Analysen har belyst uppkomst av regional integration och samarbete. Avsikten har varit att med hjälp av två befintliga teorier söka svar på frågan varför samarbetet inom AU har uppkommit och vilken prägel unionen har idag. Nu är det dags att utvärdera, vad förklarar uppkomsten av AU och vilken prägel har organisationen idag?

8.1 Neofunktionalism

För de teser som ställts upp inom neofunktionalismen kan följande slutsatser dras: Inom den första hypotesen kan ekonomisk spill-over inte förklara uppkomsten av AU. Inte heller folklig förankring finns på alla plan i samhället. Däremot finns vissa tecken på politisk spill-over, politiska frågor har stått på dagordningen från OAU: s existens och har så fortsatt inom AU. Detta har satt sin prägel på unionen beroende på de grundläggande säkerhetsaspekter som var tvungna att lösas inom regionen för att ett samarbete över huvudtaget skulle kunna uppstå.

Vad gäller den andra hypotesen kan det kalla krigets slut och demokratiseringens effekt på samarbetet förklara AU: s uppkomst, och vår hypotes verifieras. Det kalla krigets slut förklarar demokratiseringen, och det lyckade bygget av en starkare union. Demokrati är en förutsättning för lyckad regional integration, varför det tillståndet var ett måste för att kunna få till stånd ett hållbart samarbete. Däremot kan unionens prägel fortfarande sägas vara lite oklar i termer av demokratisering. Alla länder i AU är inte demokratier.

Även den tredje hypotesen ger neofunktionalismen rätt: Det villkorade biståndet och den globala konkurrensen lyckas förklara samarbetet och dess prägel utifrån ekonomiska faktorer i kombination med en extern hotbild. Globaliseringen har fört med sig risker för ytterligare marginalisering i Afrika om inget görs åt kontinentens ekonomiska bekymmer. Det villkorade biståndet har inneburit omstruktureringar av afrikanska ekonomier. Båda dessa faktorer har lett till en öppning för regionalt samarbete, som kan erbjuda en enad marknad utåt och öka intrahandeln.

Vi anser, då två av tre teser lyckas förklara uppkomsten och prägel av samarbetet på ett tillfredställande sätt, att neofunktionalismen går att applicera på AU. Tesen som behandlar demokrati kan tyckas tveksam då AU: s samarbete idag präglas av att ett flertal stater inte är demokratiska. I jämförelse med innan det

kalla kriget är dock skillnaden stor i termer av demokrati och därmed av lyckat, regionalt samarbete. Tredje tesen pekar på ekonomiska faktorer som grund för regionalt samarbete. Att de ekonomiska krafter som globaliseringen och det villkorade biståndet har haft effekt på samarbetet inom Afrika tyder på ekonomins betydelse för integration.

8.2 Neorealism

De tre neorealistiska hypoteser som utvärderas under avhandlingen ger varierande resultat. Vi kan konstatera att hypotes fyra endast stämmer delvis då afrikanska stormakters roll visserligen har haft en avgörande roll i skapandet av AU och i det fortsatta samarbetet. Detta inflytande är dock inte odelbart positivt för unionen och resten av dess medlemmar, varför hypotesen endast kan hållas för delvis sann. Anledningen till detta torde framförallt bero på stormakternas vilja att forma unionen så att det gagnar dem själva. Då den absoluta majoriteten av dessa länder har omfattande inrikesproblem är de små staterna inte i lika stort behov av stöd från de stora vilket gör dem ovilliga att låta dem styra.

Den femte hypotesen gäller relativa vinsters påstådda negativa påverkan på unionsarbetet. Då bevis påträffades som motsäger sig detta och inga fanns som intygade det blir slutsatsen att hypotesen falsifieras. Orsaken till att de relativa vinsterna inte har betydande påverkan på unionsarbetet tros framförallt vara de afrikanska staternas svåra situation som gör dem mer beroende och intresserade av de absoluta vinster ett samarbete kan ge.

Den sjätte och sista hypotesen i vår studie ger slutligen den neorealistiska teorin rätt. Samtliga undersökta källor pekar mot att suveränitetsprincipen i allra högsta grad präglar AU och att detta försvårar för integrationsarbetet. Vår hypotes kan därför hållas för sann. Att det förhåller sig på detta sätt kan ses som normalt för en union med självständiga stater. Det är dock troligt att inskränkningen av suveräniteten och den efterföljande säkerhetsreduceringen ger upphov till större rädsla inom AU än inom många andra regionala organisationer. Anledningen till detta är i så fall den afrikanska kontinentens turbulenta historia där länderna otaliga gånger tvingats underkasta sig utomstående krafter. Det kan även komma av den situation de afrikanska länderna upplever idag där de många krig som härjar i världsdelen hotar att snabbare sprida sig över nationsgränserna om dessa försvagas.

Med sin tyngdpunkt i helt andra områden än samarbete och integration kan man fråga sig om neorealismen överhuvudtaget har någonting att säga om den regionala integration som återfinns inom AU. Till skillnad från sina liberalistiska konkurrenter beskriver neorealismen en helt annan form av samverkan än den som bedrivs inom AU, där långsiktighet och bestående samarbetspartners är ledord. Vi ställer oss därför frågan: är neorealistisk analys av regional integration

något som överhuvudtaget låter sig göras? Vårt svar är ja. Som en av de ledande teorierna om internationella relationer har neorealismens idéer mycket att bidra med angående samarbete och integration och för detta har AU varit gångbart som teoretiskt appliceringsområde.

8.3 Avslutning

Avhandlingen ovan har gett oss svar på en rad frågor. Genom redovisningen av det afrikanska samarbetets historia har den gett en bakgrund till AU och en ökad förståelse för unionens betydelse. Studien har redogjort för två teorier som båda har visat sig ha förklaringsvärde för regional integration. Slutligen, och framförallt, har vår uppsats belyst samarbetet inom AU genom att förklara dess uppkomst och vad som präglar unionen idag.

Afrika är en kontinent rik på smärtsam historia. Den i väst förmedlade bilden av kontinenten är överhängande negativ. Uppsatsen syftar därför på att peka på positiva krafter som är i rörelse i och med skapandet av en union. Att påstå att samarbetet inom AU är friktionsfritt eller helt igenom positivt låter sig inte göras och var inte heller vår ambition. Viljan och ansatsen till samarbete är i sig tillräckliga för att skapa en mer nyanserad bild av Afrika och det är detta som vår uppsats tar fasta på.

9 Referenser

9.1 Skriftliga källor

9.1.1 Litteratur

Adar, Korwa – Nkosi, Nthabiseng, (eds) 2004. *The State of Readiness of African Parliaments on the Eve of the Pan-African Parliament*. Pretoria: AISA.

Adjustment = *Adjustment in Africa. Reforms, results and the road ahead*. (A World Bank policy research report) 1994: Oxford: Oxford University Press.

Arnold, Guy, 2001. *A Guide to African Political & Economic Development*. London: Fitzroy Dearborn Publishers.

Bergström, Göran – Boréus, Kristina, 2000. *Textens Mening och Makt, Metodbok i Samhällsvetenskaplig Textanalys*. Lund, Studentlitteratur.

Bischoff, Paul-Henri, 2004. *Regionalism and Regional Cooperation in Africa: New Century Challenges and Prospects*. s. 121-146 i Mbaku, John Mukum – Saxena, Suresh Chandra (eds) *Africa at the Crossroads*. Westport, CT: Praeger Publishers.

Caporaso, James A. – Choi, Young Jong, 2002. *Comparative Regional Integration*. s. 480-496 i Carlsnaes, Walter – Risse, Thomas – Simmons, Beth A. (eds) *Handbook of International Relations*. London: SAGE.

Clapham, Christopher, 1996. *Africa and the International System*. Cambridge: The Press Syndicate of the University of Cambridge.

Davidson, Basil, 2001. *Afrika i det tjugonde seklet*. 2:a upplagan. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet.

Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2005. *Metodpraktikan, Konsten att Studera Samhälle, Individ och Marknad. 2:a upplagan*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Gibb, Richard, 2002. *Globalisation and African Economic Recovery: Compatibility or Contradiction*. s. 9-21 i Gibb, Richard – Hughes, Tim – Mills, Greg – Vaahtoranta, Tapani (eds) *Charting a New Course*. Johannesburg: The South African Institute of International Affairs.

Haas, Ernst B, 1968. *The Uniting of Europe: Political, Social and Economic Forces 1950-1957*. 2nd edition. Stanford, CA: Stanford University Press.

Harbeson, John W, 1995a. *Africa in World Politics*. s. 3-19 i Harbeson, John W – Rothchild, Donald, (eds). *Africa in World Politics. Post-Cold War Challenges*. 2nd edition. Boulder: Westview Press.

Harbeson, John W, 1995b. *Post-Cold War Politics in the Horn of Africa: The Quest for Political Identity Intensified*. s. 127-146 i Harbeson, John W – Rothchild, Donald, (eds). *Africa in World Politics. Post-Cold War Challenges*. 2nd edition. Boulder: Westview Press.

Herbst, Jeffrey – Mills, Greg, 2003. *The future of Africa: A New Order in Sight?* London: Oxford University Press.

Idahosa, Paul L. Ehioze, 2004. *The tale of Three Images: Globalization, Marginalization, and the Sovereignty of the African Nation-State*. s. 94-119 i Mbaku, John Mukum – Saxena, Suresh Chandra (eds) *Africa at the Crossroads*. Westport, CT: Praeger Publishers.

Iya, Philip, 2001. *Globalisation and the African Renaissance: A Case of Incompatibility in Africa?* s. 318-331 i Maloka, Eddy, (ed). *A United States of Africa?* Pretoria: Africa Institute of South Africa.

Johannesson, Martina. 2001. *Regionala organisationer i Afrika*. Stockholm: UI.

Lamy, Steven L, 2001. *Contemporary Mainstream Approaches: Neo-realism and Neo-liberalism*. s. 182-200 i Baylis, John – Smith, Steve (eds). *The Globalization of World Politics*. 2nd edition. New York: Oxford University Press.

Martin, Guy, 2002. *Africa in World Politics. A Pan-African Perspective*. Trenton, NJ: Africa World Press, Inc.

Mbaku, John Mukum – Saxena, Suresh Chandra, 2004. *Africa at the Crossroads* s. 1-20 i Mbaku, John Mukum – Saxena, Suresh Chandra (eds) *Africa at the Crossroads*. Westport, CT: Praeger Publishers.

Mbeki, Thabo, 2002. *Africa Define yourself*. Cape Town: Tafelberg Publishers Limited.

Melber, Henning, 2001. *The New African Initiative and the African Union*. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet.

Melin, Mia, (red) 1995. *Demokrati i Afrika. På vems villkor?* Stockholm: Forum Syd.

Murray, Rachel, 2004. *Human Rights in Africa: from the OAU to the African Union*. Cambridge: The Press Syndicate of the University of Cambridge.

Nagan, Winston P, 2002. *Post-Conflict Governance: Preventing Future Conflict and Ensuring Development*. s. 67-89 i Gibb, Richard – Hughes, Tim – Mills, Greg – Vaahtoranta, Tapani (eds) *Charting a New Course*. Johannesburg: The South African Institute of International Affairs.

Nordlöf-Lagerkranz, Ulla (red) 2005. *Organisationer I fickformat: Afrikanska unionen*. Stockholm: UI.

Leon, Tony, 2002. *Fulfilling Africa's Promise*. s. 147-151 i Gibb, Richard – Hughes, Tim – Mills, Greg – Vaahtoranta, Tapani (eds) *Charting a New Course*. Johannesburg: The South African Institute of International Affairs.

Lundquist, Lennart, 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur

Rosamond, Ben, 2000. *Theories of European Integration*. London: Macmillan Press Ltd.

AU and the Challenges = *The African Union and the Challenges of Cooperation and Integration*, 2002. Ibadan: Spectrum Books Limited.

AU and peace = *The African Union and Peace and Security*, 2002. Prepared by the InterAfrica Group/Justice Africa

Vaahtoranta, Tapani, 2002. *Multilateral Political and Economic Reform – The Global Challenge for Africa: Perspectives from the North*. s. 47-54 i Gibb, Richard – Hughes, Tim – Mills, Greg – Vaahtoranta, Tapani (eds) *Charting a New Course*. Johannesburg: The South African Institute of International Affairs.

Walraven, Klaas van, 1999. *Dreams of Power*. Leiden: African Studies Center.

Waltz, Kenneth N, 1979. *Theory of international politics*. New York, NY: McGraw-Hill, Inc.

9.1.2 Artiklar

Asaba, William, 2002. "Afrika, från befrielsekamp till demokrati", *Utrikesanalys* nr. 30 2002, UI.

Bamba, Fall Cheikh, 1990. "Can Federalism be a Model for Africa"? *The Federalist Review: A Political Review*, 1990:1, s. 53-62.

Bébéar, Jean-Pierre, 2003. "Arbetsdokument om nytt partnerskap för Afrikas utveckling", *Europaparlamentet, Utskottet för utveckling och samarbete*. 030521.

Bulletin EU 5-2004. *Afrikanska Unionen*.

Bulletin EU 7/8-2004. *Afrika och Afrikanska Unionen*.

Greico, Joseph M, 1988. "Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism", *International Organization*, Vol. 42, No. 3, s. 486-507.

Mills, Greg, 2004. "What works and why", *The South African Journal of International Affairs*. Volym 11, nummer 2, s. 21-19. www.wits.ac.za/saiia

Nilsson, Bengt, 2004. "Afrikanska Unionen i toppmöte i Etiopien." Sveriges Radio, 040705.

Leshaba, Marvin, 2004. "A Critical Analysis of Africa's Efforts at Regional Integration", *CPS Policy Brief*. June 2004, s. 1-15. <http://www.cps.org.za/pb2.htm>

Schoeman, Maxi, 2003. "The African Union After the Durban 2002 Summit". Copenhagen: Centre of African Studies, University of Copenhagen.

Söderbaum, Fredrik, 2005. "African Union". Göteborg: Department of Peace and Development Research, University of Gothenburg.

9.2 Muntliga källor

Gustavsson, Jakob. Lektor vid institutionen för statsvetenskap, Lunds Universitet. Föreläsning 050907 samt 050908.

Melber, Henning. Forskningschef på Nordiska Afrikainstitutet. Intervju 051230.

Söderbaum, Fredrik. Docent vid institutionen för Freds och utvecklingsforskning, Göteborgs Universitet. Intervju 060102.

9.3 Internet

www.africa-union.org/summit/juli2005

